

1.4.2020

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Viite: TyVin KIIRELLINEN lausuntopyyntö yrittäjien työttömyysturvaoikeuden väliaikaisesta järjestämisestä

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto pitää kannatettavana esityksen tavoitetta väliaikaisesti turvata työmarkkinatuella yrittäjien toimeentuloa koronavirusepidemian aiheuttaman äkillisen ja yllättävän kysynnän heikkenemisen vuoksi.

Samalla Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto on syvästi huolissaan työ- ja elinkeinotoimistojen lisääntyvästä työmäärästä ja siitä, riittääkö toimistojen kapasiteetti käsittelemään tätä tehtävää. Esityksen mukaan yrittäjistä 85 prosenttia toimialalla, jossa yritystoiminnan harjoittaminen on vaikeutunut kriisin johdosta ja että potentiaalinen muutoksen kohteena olevien yrittäjien määrä voisi olla noin 285 000 yrittäjää. Esityksessä on arvioitu kustannusvaikutuksia, jos 25 prosenttia potentiaalisen muutoksen kohteena olevista yrittäjistä päätyisi hakemaan työttömyysturvaa. Poikkeuksellinen tilanne huomioon ottaen on kuitenkin valmistauduttava siihen, että huomattavan suuri osa potentiaalisen muutoksen kohteena olevista yrittäjistä myös hakee työttömyysturvaa. Työ- ja elinkeinotoimistojen on käsiteltävä kaikki tapaukset riippumatta siitä, onko yrittäjällä oikeutta etuuteen vai ei.

Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt työ- ja elinkeinotoimistoille lisämäärärahaa lisärekrytointeja varten varmistamaan koronaviruksen johdosta lomautettavien ja irtisanottavien asiakkaiden sekä yritysten palvelu. Saadut lisäresurssit ovat kuitenkin riittämättömät ottaen huomioon yrittäjien työttömyysturvaa koskevan muutosehdotuksen aiheuttama lisätyö toimistoille.

Työ- ja elinkeinotoimiston tulee ensin selvittää voimassa olevan lainsäädännön perusteella, onko työnhakijaksi ilmoittautuvan yrittäjän yritystoiminta lopetettu ja onko työnhakijalla oikeus työttömyysetuuteen tällä perusteella. Jos oikeutta etuuteen ei ole yritystoiminnan lopettamisen perusteella, TE-toimiston tulee arvioida yrittäjän työttömyysetuusoikeutta tämän esityksen mukaisesti. Vaikka esityksen mukaan lain soveltamisalan piiriin kuuluvien yrittäjien oikeuteen saada työttömyysetuutta ei sovelleta mm. opiskelua ja eräitä muita työttömyysturvalain säännöksiä, tehtävän hoitamiseen tarvitaan syvällistä työttömyysturvaosaamista ja Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolla on huoli osaavan henkilöstön riittävydestä. Tämä muutos ja sen myötä käsiteltävien tapausten määrä tulee vaikuttamaan työttömyysturvayksiköistä annettavien muidenkin työvoimapoliittisten lausuntojen käsittelyaikoihin pidentävästi.

Esityksen mukaan päätoimisen työskentelyn päättyminen todettaisiin ensisijaisesti työnhakijan oman ilmoituksen perusteella. Työnhakijan tulisi antaa työ- ja elinkeinotoimistolle selvitys yrityksen toimialasta ja siitä, miten vakava tartuntatauti ja siitä johtuvat rajoitukset ja suositukset ovat aiheuttaneet päätoimisen työskentelyn päättymisen. Jos vaihtoehtoisesti kyse olisi tulojen vähentymisestä vakavan tartuntataudin vuoksi, työnhakijan tulisi vastaavasti kuin edellä antaa työ- ja elinkeinotoimistolle selvitys yritystoiminnasta saatavasta tulosta, ja siitä, miten tulon vähentyminen johtuu vakavasta tartuntataudista. Yrittäjän antaman selvityksen perusteella työ- ja elinkeinotoimisto antaisi oikeudesta työttömyysetuuteen työvoimapoliittisen lausunnon.

Toisaalta esityksen mukaan on mahdollista, että tietyillä toimialoilla yrittäjä sopeuttaa yritystoimintansa vakavaan tartuntatautiin esimerkiksi siirtämällä toiminnan painopistettä verkkoon. Mikäli yrittäjän työmäärä tai yritystoiminnasta saatava tulo kasvaisi, työ- ja elinkeinotoimisto arvioisi, voidaanko yrittäjän päätoimista työllistymistä pitää enää päättyneenä. Samoin jos yrittäjä työllistyy muussa sellaisessa yritystoiminnassa, jonka tuotannollisen ja taloudellisen toiminnan edellytyksiin vakava tartuntatauti ei vaikuta, yrittäjänä työllistymistä kyseisessä yritystoiminnassa arvioitaisiin nykyisten työttömyysturvalain yrittäjänä työllistymistä koskevien säännösten mukaisesti.

Esityksen perusteella jääkin tulkinnanvaraiseksi se, miltä osin ja miten työ- ja elinkeinotoimiston tulee selvittää ja arvioida vakavan tartuntataudin vaikutusta yritystoimintaan ja mahdollisuuksiin sopeuttaa liiketoimintaa, ja miltä osin yrittäjän oma ilmoitus asiassa on riittävä. Epäselväksi jää myös, miten yleisen tilanteen muuttumista tulee arvioida ja huomioida. Esimerkiksi huhtikuussa yrittäjän työskentelyn ei voida katsoa päättyneen laajalle levinneen tartuntataudin vuoksi mutta mahdollisten rajoitusten jatkuessa tilanne voi muutaman kuukauden kuluttua olla toinen. Mikäli yrittäjä voisi pyytää tilanteensa uudelleen arviointia yleisen tilanteen muuttuessa tai rajoitusten pitkittyessä, työ- ja elinkeinotoimistossa tehtävä työn määrä moninkertaistuisi entisestään.

Esityksen mukaan tämän lain voimassa ollessa yrittäjän päätoiminen työskentely voidaan katsoa päättyneen, kun tuloja on alle 1089,67. Lain voimassa olon päättymisen jälkeen työmäärä yritystoiminnassa on ratkaiseva tekijä, kun tehdään arviota siitä, työllistyykö työttömyysetuuden hakija päätoimisesti vai sivutoimisesti yritystoiminnassa, eikä toiminnasta saatavalla tulolla ole enää merkitystä. Kun lain voimassa olo päättyisi kesken usealla alalla hiljaisen kesälomakauden, on mahdollista, että lain voimassa olon päättymisen jälkeen aiemmin etuutta saaneen yrittäjän katsottaisiin työllistyvän päätoimisesti, vaikka toiminnasta saatavat tulot olisivat jopa pienemmät. Tämä on varmasti yrittäjän, joka hakee ja on saanut etuutta, vaikea ymmärtää.

Esityksestä ei käy ilmi, onko yrittäjän hakiessa työttömyysetuutta huomioitava vakavan tartuntataudin vuoksi yrittäjille tarkoitetut muut tukimuodot kuten Business Finlandin, ELY-keskusten ja kuntien myöntämät tuet.

Lain voimassa olon päättymisen 30.6.2020 tulee olemaan merkittävä haaste huomioiden se, että töiden organisointi työ- ja elinkeinotoimistossa ensi kesänä tulee olemaan jo muutoinkin poikkeuksellisen vaikeaa nopeasti kasvaneen työmäärän, kesälomien ja henkilöstön mahdollisten sairastumisten yhteensovittamisen näkökulmasta.

Tiina Korhonen, johtaja Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto